

באבוד רשעים רינה?

הרב מואיז נבון

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) נספחים ב - פרשה אחרת

ושמחת בחגיך (דברים טז: יד). את מוצא שלש שמחות כתי' בחג, ואילו ושמחת בחגיך (שם שם /דברים ט"ז/), והיית אדך שמח (שם שם /דברים ט"ז/ טו), ושמחתם לפני י"י אלהיכם שבעת ימים (ויקרא כג: מ). אבל בפסח אין את מוצא שכת' בו אפילו שמחה אחת, ולמה, אלא את מוצא שבפסח התבואה נידונית ואין אדם יודע אם עושה היא השנה אם אינה עושה, לפיכך אין כתי' שם שמחה. ד"א למה אין כתי' שם שמחה, בשביל שמתו בו המצריים. וכן את מוצא כל שבעת ימי החג אנו קורין בהן את ההלל, אבל בפסח אין אנו קורין בהן את ההלל אלא ביום טוב הראשון וליל, למה, כדאמר שמואל "בנפול אויביך אל תשמח" (משלי כד: יז).

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לט עמוד ב

[וכי שמח] הקב"ה במפלתן של רשעים? ... שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים, דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן: מאי דכתיב + שמות י"ד + ולא קרב זה אל זה כל הלילה, באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא, אמר להן הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין ביים ואתם אומרים שירה לפני? - אמר רבי יוסי בר חנינא: הוא אינו שש אבל אחרים משיש. דיקא נמי, דכתיב ישיש ולא כתיב ישוש שמע מינה.

ערך לנר מסכת סנהדרין דף לט עמוד ב

בגמרא ומי חדי [וכי שמח] הקב"ה במפלתן של רשעים. אף דהוא לא קאמר רק שרינה הוא בעולם ולא לפני הקדוש ברוך הוא מ"מ מקשה שפיר כיון שהקב"ה אינו שמח גם לאדם אין לו לשמוח וידבק במדותיו של הקדוש ברוך הוא כמו בכ"מ, וע"ז מתרץ דרק הוא לא שש אבל אחרים משיש [ז"א: ה' גורם לאחרים לשמוח] וא"כ מרצון הקדוש ברוך הוא הוא לשמוח במפלתן של רשעים:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף י עמוד ב

פרשתא מהכא: + דברים כ"ח + והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם... כן ישיש להרע אתכם. [וכי שמח] הקב"ה במפלתן של רשעים? ... ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב + שמות י"ד + ולא קרב זה אל זה כל הלילה - בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין ביים ואתם אומרים שירה? - אמר רבי אלעזר: הוא אינו שש, אבל אחרים משיש.

רש"י מסכת מגילה דף י עמוד ב

אחרים משיש - וכשנתחייבו [היהודים] כלייה בימי המן היו אויביהן שמחין להן. חתם סופר מסכת מגילה דף י עמוד ב (אחרים משיש). הכונה שלטובותינו עושה זאת שישמחו אויבינו כדי שישב אפו ממנו מהרה על דרך "בנפול אויבך אל תשמח כו"ו והשיב מעליו אפו וכתתי אל תשמח אויבתי לי כו נפלתי קמתי:

משנה מסכת אבות פרק ד משנה יט

שמואל הקטן אומר (משלי כד) "בנפול אויבך אל תשקח ובפשוטו אל יגל לך [שלא ישמח אדם על גזרת ה' אפילו יהיה אויבו - אבן עזרא]: פן יראה יקנך ורע בעיניו והשיב מעליו אפו [שישוב ממנו ויביא עלך - רש"י].

משנה ברורה סימן תצ"ק ז

קורין ההלל בדילוג וכו' - מפני שביום שבעה של פסח נטבעו המצרים אמר הקדוש ברוך הוא מעשי ידי טובעין ביים ואתם [ז"א: היהודים] אומרים שירה לפני ...:

~~~

משלי יא:י בטוב צדיקים תעלץ קרְיָה ובאבד רשעים רְיָה [כי בעודם בחייהם הרעו לבריות-מצ"ד]:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ט עמוד ב

דאמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: מאה ושלוש פרשיות אמר דוד, ולא אמר הללויה עד שראה במפלתן של רשעים, שנאמר: + תהלים ק"ד + יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברככי נפשי את יקנך הללויה:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד א [עם תרגום]

היו בריוני בשכונתו דרבי מאיר והוּו קא מצערו ליה טובא, היה רבי מאיר מתפלל שימותו. אמרה ליה ברוריא אשתו: איך אתה מתפלל כך? - הרי כתיב: "יתמו חטאים", ולא כתיב "חוטאים"? חטאים כתיב! ועוד הפסוק ממשך: "ורשעים עוד אינם", כיון דיתמו חטאים - ורשעים עוד אינם? אלא, צריך להתפלל שיחזרו בתשובה - ורשעים עוד אינם. הוא התפלל עבורם וחזרו בתשובה.

צל"ח מסכת ברכות ט: - ק"ג פרשיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה מפלתן של רשעים. כתב מהרש"א בחי' אגדות מכאן קשה למה שכתבו בשם המדרש שאין אומרים הלל ביום אחרון של פסח משום שאמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, והרי הכא אמרו בהיפך, עכ"ל. ... והקושיא שהקשה מהרש"א במס' ברכות, מצאתי בזוהר פרשת נח דף ס"א ע"ב דפוס אמשטרדם, וז"ל, ... ותוכן כוונתו, דהמצריים בקשו להרע לישראל בשביל כך נטבעו בים הגם שעדיין לא נתמלא סאתם, ולכן לא חדי [שמח] קב"ה באבודם ואין אומרים הלל. וא"כ מתורץ קושיית מהרש"א הנ"ל, הא דקאמר דוד המלך הללויה במפלתן של רשעים, היינו היכא דנתמלא סאתם יש חדוותא כלפי שמיא, אבל במצריים דלא נתמלא סאתם אלא בשביל שבאו להרע לישראל ובשביל כך נטבעו, אין לומר הלל.

שכל טוב (בובר) שמות פרק יד (כח) וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים. אלו הרגלים הבאים אחרי הפרשים: לא נשאר בהם עד אחד. על שפת הים כולם נכנסו בים וכיסום המים וננערו. ... ירד פרעה לים והפכו הקב"ה על פניו וכיסוהו המים ולא יצאת נשמתו עד ששלח הקב"ה דברו, ובא מלאך והעלהו מן הים והוליכו לנינוה, כדי לספר שמו בכל הארץ להראותו כח וגבורתו שיתכבד בו, ... :

שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כג ז
 ד"א אז ישיר משה, הה"ד (תהלים סח) קדמו שרים אחר נוגנים, א"ר יוחנן בקשו המלאכים לומר שירה לפני הקב"ה באותו הלילה שעברו ישראל את הים ולא הניחן הקב"ה א"ל **לגינותי [ז"א היהודים] נתונין בצרה ואתם אומרים לפני שירה**, הה"ד ולא קרב זה אל זה כל הלילה, כמה דתימא (ישעיה ו) וקרא זה אל זה ואמר, וכיון שיצאו ישראל מן הים באו המלאכים להקדים שירה לפני הקדוש ב"ה א"ל הקב"ה יקדמו בני תחלה הה"ד אז ישיר משה, אז שר לא נאמר אלא אז ישיר שהקב"ה אמר ישיר משה ובני ישראל תחלה, ... , כך כשיצאו ישראל ממצרים וקרע להם הקב"ה את הים והיו המלאכים מבקשים לומר שירה א"ל הקב"ה אז ישיר משה ובני ישראל תחלה ואח"כ אתם, הוי קדמו שרים אלו ישראל, אחר נוגנים אלו המלאכים, בתוך עלמות ותופות, אלו הנשים שהן קלסו באמצע כדכתיב ותקח מרים הנביאה.

ר' מנחם כשר, תורה שלימה, שמות יד: כ, #126
 הפירוש "מעשי ידי טובעים בים" הכוונה על ישראל!

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד א [עם תרגום]
 ... אחר שהמן גזז שערות מורדכי ולבש אותו בבגדי המלכות, אמר ליה: עלה ורכב. - אמר ליה: לא יכילנא, כי חלשה כחי מימי התעניות. כרע המן ומורדכי עלה על גבו. כאשר עלה בעט ביה. - אמר ליה: לא כתיב לכם +משלי כ"ד+ בְּנִפְלֹא אוֹיְבְךָ אֶל תִּשְׁמַח? - אמר ליה: הני מילי - בישראל, אבל בדידכו כתיב - +דברים ל"ג+ וְאִתָּה עַל בְּמוֹתֵינוּ תִדְרֹךְ.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יג עמוד א [עם תרגום קל]
 +בראשית נ+ ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו' ... כיון שהגיעו למערת המכפלה, אתא עשו קא מעכב, ... אמר להו: הבו לי איגרתא, אמרו ליה: איגרתא בארעא דמצרים היא. ומאן ניזיל? ניזיל נפתלי, דקליל כי איילתא, ... חושים בריה דדן היה חרש, אמר להו: מאי האי? ואמרו ליה: קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים. אמר להו: ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון? לקח מקל והכה ראשו, נשרו עיניים של עשו על רגלי יעקב, פתח יעקב עיניו וחייך. והיינו דכתיב: +תהלים נח+ ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע.

תהלים פרק נח
 (יא) יִשְׂמַח צְדִיק כִּי חָזָה נֶקֶם פְּעָמָיו יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע: (יב) וַיֹּאמֶר אָדָם אֶךְ פְּרִי לְצַדִּיק אֶךְ יֵשׁ אֱלֹהִים שֹׁפְטִים בְּאֶרֶץ:
רש"י תהלים פרק נח פסוק יב
 ויאמר אדם אך פרי לצדיק - ואז יאמרו הבריות ודאי יש פירות ותשלום שכר במעשה:
 הצדיקים שנקם הקב"ה נקמתם:
 יש אלהים - דיין שופט רשעים בארץ:

Aruch LaNer	It is God's will that man to rejoice AT FALL OF WICKED	F
R. Haim MiVolozhin	Man who was saved obligated to thank God for salvation.	A
Rashi/Hatam Sofer	Do NOT rejoice at fall of wicked, lest God bring wrath on you.	A
Metzudat David	Joy at removal of people who disturb man (not necc. at death).	A
Bruria	Hate sin, not sinner - thus no rejoice at fall of wicked	A
Tzlach	Do rejoice at fall of wicked, Egypt special case: killed before time.	F
Sechel Tov (R. J. Weiner)	Rejoice over fall of wicked LEADERS	F
R. Kashner	God concerned for Jews at Sea (implicit that we DO rejoice)	F
Mordechai in Gemara	Rejoice at Wicked Goy fall, not Jew	F
Tehilim 58 (Mois)	Tzadik: rejoices; Others: sober joy in realization that there is a Judge	A